Невмержицька Ірина Миколаївна,
завідувач відділу технічного дослідження документів та давнини їх виготовлення лабораторії почеркознавчих досліджень, технічного дослідження документів та давнини їх виготовлення Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

Воробей Олена Вячеславівна,
професор кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ЩО СУПРОВОДЖУЮТЬ ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ

Документи, що супроводжують транспортні засоби, відіграють важливу роль під час експлуатації автомобілів та в разі передачі права власності на транспортний засіб. До цих документів висуваються певні умови щодо захисту, експлуатації та можливості швидкої перевірки. Одними з найпоширеніших об'єктів дослідження за напрямом технічного дослідження документів в установах Експертної служби МВС є національне посвідчення водія та свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу. Вище зазначені документи призначені для тривалого їх використання та перебування в обігу і, як свідчить практика, вони часто стають предметами злочинних посягань. Різноманітність об'єктів експертного дослідження документів зумовлює складність та широке коло тих завдань, що постають перед фахівцями експертної служби в даній галузі знань. У даному контексті виникають певні труднощі при дослідженні національного посвідчення водія та свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу: при дослідженні персоналізації документа (внесення змін до первинного змісту), а також при дослідженні захисної плівки з голографічними зображеннями.

Як свідчить експертна практика, поширеним видом підробки документів, що супроводжують транспортні засоби, є зміна персоналізації шляхом зняття поверхневої захисної плівки та видаленням первинного змісту тексту персоналізації з подальшим

внесенням неправдивих даних та послідуючим повторним наклеюванням захисної плівки. Це пов'язано з особливістю нанесення фарбової речовини на поверхню бланка документа за допомогою друкуючих пристроїв з термографічним способом нанесення зображень. Слід зазначити, що видалення первинного змісту тексту персоналізації здійснюється без залишання відповідних слідів на бланку. У даному випадку при якісній підробці, як правило, на поверхні документу не залишаються сліди фарбової речовини первинного тексту персоналізації та будь-яких інших слідів механічного зовнішнього втручання. За таких обставин, судовий експерт не може дати відповіді щодо внесення змін до первинного змісту персоналізації даних видів документів. У висновку зазвичай він зазначає, що при візуальному та мікроскопічному дослідженні за допомогою цифрового мікроскопу Leica DVM6 (Leica Application Suite X), відеоспектрального компаратору «Video Spectral Comparator foster+freeman VSC 8000, у персональних даних з лицевого та зворотного боку документа, (а саме: основного друкованого тексту, серії та номеру бланку), якими заповнено бланк документа (посвідчення водія чи свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу) будь-яких явних ознак змін первинного змісту в персональних даних нанесених на бланк документа (посвідчення водія чи свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу) не виявлено. Однак, відсутність ознак змін первинного змісту в персональних даних не виключає наявності факту внесення таких змін, у зв'язку з тим, що особливості нанесення фарбової речовини на поверхню бланка документа за допомогою друкуючих пристроїв з термографічним способом нанесення зображень не виключає можливості здійснити її видалення без залишення відповідних слідів.

У деяких випадках, при візуальному та мікроскопічному дослідженні за допомогою вище зазначених приладів, персональних даних, якими заповнено бланк документа (посвідчення водія чи свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу) судовий експерт виявляє ознаки механічного пошкодження захисної плівки у вигляді відсутності її фрагментів та відшарування по всьому периметру бланку (див. іл. 1), наявність сторонніх волокон під основою захисної плівки (див. іл. 2). Але вказані ознаки могли виникнути як під час експлуатації даного документа (зношеність, неакуратне використання), так і можуть свідчити про можливе внесення змін до первинного змісту (персональних даних). Достовірно встановити та пояснити природу походження виявлених ознак не виявляється можливим.

Ілюстрація 1. Загальний вигляд свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу з пошкодженням захисної плівки.

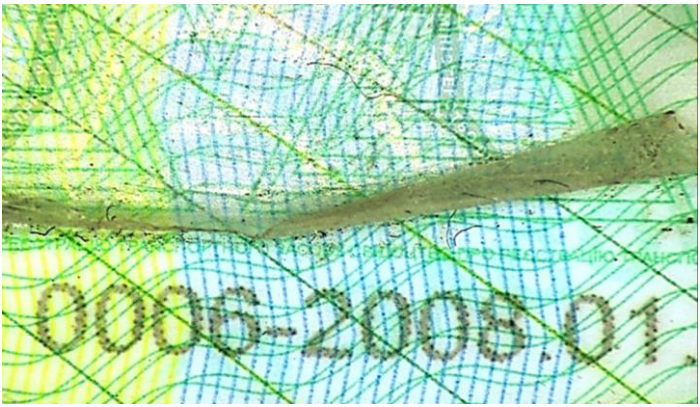

Ілюстрація 2. Збільшене зображення фрагменту сторонніх волокон під захисною плівкою у свідоцтві про реєстрацію транспортного засобу.

У процесі розслідування кримінальних правопорушень судовим експертам нерідко доводиться мати справу з дослідженням захисної плівки з голографічними зображеннями, якою під час персоналізації ламінується бланк документів, що супроводжують транспортні засоби, з обох боків. При цьому на сьогоднішній день в Експертній службі МВС України відсутні спеціалісти, які можуть проводити дослідження захисної плівки з голографічними зображеннями та встановлювати її оригінальність чи підробку. Під час технічного дослідження захисної

плівки з голографічними зображеннями судовий експерт встановлює її наявність чи відсутність на бланку документа. При встановленні наявності захисної плівки з голографічними зображеннями з обох боків бланка документа, зазначає, які саме голографічні зображення проглядаються під різними кутами зору (див. іл. 3-4).

3. 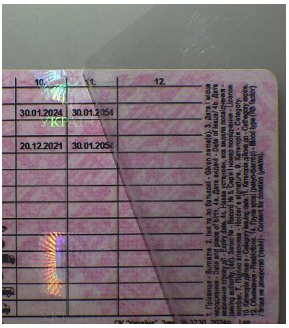 4. 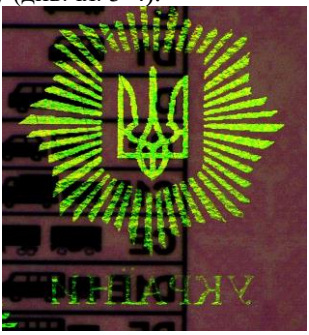

Ілюстрації 3-4. Зображення фрагменту посвідчення водія з частково відокремленою прозорою плівкою та імітацією голографічного зображення.

Під час порівняльного дослідження голографічних зображень судовий експерт встановлює, що голографічні елементи на захисній плівці досліджуваного документа ідентичні за візуальним сприйняттям малюнку, формою, будовою, розмірами та взаємним розташуванням між собою, голографічним елементам на захисній плівці встановленого зразка аналогічного документа, що перебуває в офіційному обігу на території України (див. іл. 5-6).

5. 6.

Ілюстрації 5-6. Порівняльне дослідження голографічних зображень на захисній плівці досліджуваного документа та зразка.

Таким чином, можна підсумувати, що на сьогоднішній день виникають певні складні питання під час проведення техніко-криміналістичного дослідження документів, які супроводжують транспортні засоби. До них найчастіше належать наступні проблеми при: дослідженні персоналізації бланків документів та встановленні автентичності голографічних елементів на захисній плівці тощо. На нашу думку, для вирішення зазначених актуальних питань було б доцільним налагодити більш тісну взаємодію між ініціаторами проведення експертиз, підприємствами, які виготовляють зазначені об'єкти (документів та плівки) і судовими експертами. Також необхідно звернути увагу на підготовку відповідних фахівців в галузі дослідження голографічних зображень на документах для Експертної служби МВС України. Зазначені заходи дозволять більш ефективно проводити розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із підробкою документів, що супроводжують транспортні засоби.

Список використаних джерел

1. Воробей О. В., Кофанов А. В. Техніко-криміналістичне дослідження документів : навчальний посібник. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2011. 312 с.

2. Про затвердження зразків бланків та технічних описів бланків національного та міжнародного посвідчень водія, свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу та зразка розпізнавального автомобільного знака України та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Каб. Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 844 URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-zrazkiv-blankiv-i-tehnichnih-opisiv-blankiv-nacionalnogo-ta-mizhnarodnogo-posvidchen-vodiya-svidoctva-pro-reyestraciyu-transportnogo-zasobu-timchasovogo-i160920-844 (дата звернення 07.06.2024).

3. Про затвердження технічних описів бланків документів, які видаються сервісними центрами МВС: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31 сер. 2017 р. №741 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1165-17#Text (дата звернення 07.06.2024).